

քիչ մը անդին կառք մը կը տեսնես՝ ուրուն լուծը տեսակ տեսակ շներ կը քաշեն. մէջը մեծ սեղանաւոր մը նստած, աջ ու ձախ շաքարեղէն կը ցրուէ, որ 100,000 ֆր. ածող քսակի մը միջէն կը վերցնէ: Չախ դին սեւամորթ կին մը թղթէ շինած ձի մը զսպելու կ'աշխատի, որուն վրայ ժապաւինազգեստ ծառայ մը հեծած է: Սակայն ժողովուրդը երթալով կը խռնի. տեղի, տեղի, կը կանչեն. մէկ դի կեցէք, ահա թագաւոր մը իր թագուհւոյն հետ յառաջ կը մատչի ճոխ դրօշուք, որուն ամենայն դէպքեւ թափահարութիւն կ'ընէ, մինչդեռ անոնք կանկ կ'առնուն զժողովուրդը դիտելու: Կարողոս թին ատենուան ասպետներ ձեռքերնին երկայն ձողեր բռնած են. ձողին ծայրը քսակ մը կայ հաստատած՝ որուն մէջ պատուհանաց հանդիսականները բարերարութե՛ դրամիկ մը կը ձգեն. և այս դրամիկը օրուան վերջը բաւական գումարիկ մը կը ձեռացընէ, որ հիւանդաց և աղքատաց օգնութեան կը գործածուի:

Այսօր ամենայն ինչ զուարճութիւն է. դիմակք, խեղկատակք և միմայր Մայր եկեղեցւոյն չքեղութիւններն մոռցնել կու տան, ուր կը բովանդակին Ռուպէնսի մեծամեծ գործերը: Բայց համբերեցէք. վաղը նորէն քարոզչին ձայնը ամպիոնէն պիտոր հնչէ:

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՒՌԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Տես երես 59)

Նոյն ժամանակը բարեբախտաբար երկու դիմամարտ քամիներէն մէկը միւսոյն յաղթելով՝ ամպերը ցրուեցան և ալիք կանոնաւոր ընթացք մը առին: Ծեր ձկնորսին հոգն ու մոմտուքը փառատելով՝ քաջութեամբ նաւակը յառաջ կը վարէր. վերջապէս քիչ կը մնար լճափն հասնելու: Որպէս զի կարենան ամենքը անփնառ նաւակէն դուրս ելլալ, նախախնամութիւնը զայն ալ առաջուց

հոգացեր էր. ապա թէ ոչ շատ վտանգաւոր բան է ցամաք մօտենալը՝ երբ ալիք եղբրքին վրայ կը խորտակին, մերթ ժայռերուն վրայ մերթ յետոս մղմամբ: Խուճ մը ձկնորսաց շատոնց 'ի վեր ժայռի մը քով կը սպասէին Եկիտիոսին, ձեռքերնին մէյ մէկ երկայն ձողերով երկաթէ ճանկեր բռնած, զորոնք իսկոյն նետելով քաշեցին զայն ցամաք կատաղի ալեաց միջէն: Ամենքն ալ վարժապետէն զատ դուրս ելան, և միաբան ծունկ չորած փառք տուին Աստուծոյ. յետոյ շնորհակալ ըլլալով առատապէս վարձատրեցին իրենց ազատիչները: Ձկնորսը, գեռ հիմա տեսնալով վարժապետը՝ որ զգայութենէն զիրկ չէր իմացած ազատութիւննին, առանց ցաւակից ըլլալու վրան դուրս հանեցին զանիկայ. խեղճը շատ ժամանակի կարօտ էր քիչ մը զգաստանալով կանգուն կենալու. վասն զի երկիւղը ոչ միայն մտաց ու սրտին՝ այլ բոլոր անդամոցը վրայ տիրեր էր: Եկիտիոս խնդրեց քիչ մը սպասեն, որ լիճը ալէկոծութենէն աղէկ մը հանդարտի, որպէս զի ետքը նորէն նաւակովը իր տանը առջև տանի: Բոլորն ալ հաւանեցան ծերոյն բաց 'ի վարժապետէն, որ միտքը հաստատուն դրեր էր մէյ մըն ալ լճին վրայէն չանցնելու, թէ և աշխարհիս բովանդակ գանձը իրեն պարգևեն. և լիճը ցուցնելով կ'ըսէր.

— Այսպիսի ահաւոր և անտանելի տանջանք քաշելէն վերջը, հրէին այն առակը վրաս շատ տպաւորութիւն ըրաւ, թէ « ջուրը գերան չունի »:

— Բայց դու աղէկ քրիստոնեայ մը կ'երևիս ինծի, կ'ըսէր քահանայն ծիծաղելով:

— Այո, իբրեւ քրիստոնեայ պէտք չէ որ զԱստուած փորձեմ:

— Լճիս վրայ ճամբայ ընելովդ զԱստուած փորձող չես ըլլար, սրտիդ երկիւղը քեզի այդպէս կարծեւ կու տայ. վասն զի այս լիճը սոյն կողմի բնակչաց ամենօրեայ անցուղարձի ճամբայ է: Յետոյ զանիկայ մէկդի տանելով ուրիշներէն ծածուկ այսպէսկը յանդիմանէր. Այսօր ծանր մեղանչեցիր Աստուծոյ

վրայ անվտանգութեամբդ. հեթանոսի մը կերպ ցրցուցիր՝ որ չի հաւատար անմահութեան, և մարմնոյն մահը քան զամեն թշուառութիւն մեծ կը համարի: Նոյնպէս աշակերտացդ ալ շատ գէշ օրինակ տուիր. ասկէ ետքը հաւատոյ վրայ ինչ վարդապետութիւն ալ ընես՝ անոնց քով յարգ ու պատիւ պիտի չի գտնայ: Օրինակի համար, եթէ ըսելու ըլլաս անոնց, թէ մարդ ամեն նեղութեան մէջ պէտք է առ Աստուած ապաւինի, արդեօք նոյն ժամանակը տըղայք պիտի չի խնտան վրադ փոթորկիս արկածը յիշելով: Դու, բարեկամ, կարող չես մէյ մըն ալ ասոնց հետ Հայր մեր մը զուրցելու. զի գործովդ չէիր վստահացրներ, թէ ամեն մարդ հայր մ'ունի երկինքը: Ով որ ուրիշը կ'ուզէ կրթել և ուսուցանել ինքը նախ և առաջ կրթեալ և ուսեալ պիտի ըլլայ. բայց դու այս բաներէն շատ հեռի ես, թէ և այլք տարբեր կարծիք ունենան վրադ:

Այս խրատները ըսելու ատեն վարժապետին երեսաց դոյնը կը նետէր ամօթէ. իսկ կալուածատէր իշխանը մեծաւ մասամբ քահանային խօսքերուն ունկնդիր ըլլալով, վասն զի քահանայն չափազանց նախանձայուղութենէն ինքիւրմէ ելած բարձրաձայն կը խօսէր, կը պոռար հեռուանց՝ ծիծաղով երեսաց:

— Տէր ժողովրդապետ, հիմա 'ի բաց թող այդ խօսակցութիւնը. ամենուն բնութիւնը նոյն չէ, քաջութիւն ու երկչոտութիւն մարդու հետ կը ծնանին:

— Ես այն տեսակ քաջութեան վրայ չեմ խօսիր, որ ինչ ըսել է երկիւղ բնաւ չի գիտեր և յանդուգն է պատերազմի կամ վտանգի մէջ. այլ կը խօսիմ այնպիսի քաջութեան վրայ, զոր ամեն քրիստոնեայ պարտական է ունենալու և նեղութեանց մէջ ցուցնելու. այն Աստուծոյ վրայ վստահութիւնը կ'իմանամ ես, զոր այսօր տղայք անգամ իրենց սրտաշարժ աղօթքովը յայտնեցին:

— Յարգոյ տէր, տղայոց ըրածը ընդհանուր կանոնի տեղ չի գորեր, կ'ըսէր իշխանը՝ պաշտպանել ուզելով զվարժապետը. տղայք շատ անգամ վտանգին

ինչ ըլլալը լաւ չեն կրնար որոշել, և գրեթէ չունին այն բուն երեակայութիւնը՝ որ աչքի առջև երկիւղը կարգէ դուրս նկարելով՝ կը սաստկացնէ զայն. եթէ վարժապետին երեակայութիւնն ալ այսպէս մեծ համարելու ըլլանք, ահով շատ կ'արդարանայ ինքը:

— Ամեն երեակայութիւն՝ որ չի ծառայեր զԱստուած և իր նախախնամութիւնը ճանաչելու՝ է անմիտ մտածութիւն. իսկ ընդ հակառակն բարի երեակայութիւնը, զոր ունենալն ամեն ուսուցչաց կարևոր է, որոտման և կայծակի ատեն ալ կարող է միտք բերելու զԱստուած և զմարդ իր ամենակարող ձեռքին ներքև ըլլալուն արթուն պահելու:

— Տէր ժողովրդապետ, թէպէտ զուրցածներդ կը յարգեմ, սակայն կը հարկադրիմ ևս զուրցելու թէ միշտ չափազանց խօսիլ կը սիրես, և հակառակ ըլլալովդ վարժապետին՝ ամեն բանի մէջ պատճառ կը փնտռես անոր վրայ գէշ խօսելու. բայց այնու իմ կարծիքս երբեք չես կրնար փոխել. տղայքս անոր հետ շատ աւելի բան կ'ուսանին՝ քան այլ տասն ուսուցչաց քով. ուստի կարծիքդ միայն քեզի պահէ, ես ալ վարժապետս ինծի կը պահեմ, որուն վրայ յարգելի դրացիս շատ գոհ էր և դուլեստ ալ կու տար:

Իշխանին այս բառերը արտաբերելու ատեն բռնած կերպը նախատական էր՝ քան թէ բուն խօսքերը. ալեկոծութիւնն արդէն իսկ իր բարկութիւնը շարժեր էր, և հիմա ոտքերը ընդարձակ միջոց գտնալով՝ առթի կը սպասէր զայն դուրս թափելու, զոր մրրկին կատաղութիւնը սանձեր էր: Իշխանս իր ճոխ հարստութեանը ու կալուածոցը վրայ միայն յոյսը դրած անձ մ'ըլլալով, ժողովրդապետին աչքին անարդ սեպուած էր, ուստի անոր ըրած նախատանացը ուշ չէր դնէր, մանաւանդ թէ անոր վրայ ցաւելով այսպէս կ'ըսէր զուարթաբար:

— Մարդկօրէն կը սխալիս. երբ իմ բարեկամս ազնիւ իշխանը կը գովէր զանիկայ, ինքն ալ դեռ նոյն սխալման

մէջ էր. բայց կարծեմ թէ հիմա միտքը ուղղեր է: Ինքը պատուական ամուսնոյն մահուանը ժամանակ, անոր դագաղին քով երդմամբ խօսք տուած ըլլալով նախ և առաջ փոյթ տանելու՝ որ իր տղայքն առաքինի և բարեկիրթ անձինք ընէ. անշուշտ հիմա ճամբորդութենէն անոր միտքն ալ արթնցաւ տղայոցը կրթիչն փոխելու:

Իշխանը զարմանալով այս կերպ խօսակցութեան վրայ, կը հարցընէր դրացի իշխանին հաճութիւնը, որուն բերնէն այոն լսուելով սաստիկ կըքէն բռնորովին կարմիր կտրեցաւ. և կ'ուզէր բոլոր կատաղութիւնը քահանայէն առնուլ ըսելով.

— Ամեն մարդու ձեռքն է իր կամբը գործադրելու. իշխանին դրացութեանը պատճառաւ յորդորեցի զինքը մտերմական սիրով տղայոցը դաստիարակութիւնը վարժապետիս յանձնելու. բայց արդ չեմ աղաչեր երբեք իրեն՝ որ մէյ մըն ալ տունս առաքէ զանոնք: Սակայն շատ անվայել բան կը սեպեմ, որ քեզ չիվերաբերող իրին մէջ խառնուեր ես: Ես առաւելապէս տղայոց վրայ կը ցաւիմ, որ ուսման մէջ այնչափ յառաջացաւ ըլլալով, հիմա պիտի զրկուին անից, յետոյ անշուշտ քեզ շնորհակալ պիտի ըլլան. քեզմէ պիտի իմանան՝ որ իրենց երջանկութեանն ապականիչ ցեցը եղար:

— Այդ աշխատանքը որ զիս նախատելու համար վրադ առած ես՝ բոլորովին փուճ ու անօգուտ է, հեզաբար ու ծանրութեամբ պատախանեց քահանայն. վասն զի ամենայն ինչ՝ որ վրաս դայ՝ Աստուծոյ ձեռքէն եկած կ'ընդունիմ, և փառք կու տամ անոր: Վաղուց հետէ տղայքը քննելու ատեն վարժապետին մեծ պակասութիւնը ճանչցեր էի, և առաւօտը հետն ըրած խօսակցութենէս վերջը՝ կարծեացս վրայ հաստատեցայ՝ թէ ոչ միայն պակասաւոր է անոր տուած կրթութիւնը, այլ հիմամբ սուտ: Իշխանը շատ տարիներէ ի վեր իմ սերտ բարեկամս ըլլալով, կը խնդրէր որ իրեն հետ մէկտեղ տղոցը վրայ խնամք

տանիմ՝ որ քրիստոնէավայել կրթութիւն մ'առնուն. ուստի ես ալ իրաւունք կ'ունենամ հիմա գործոյն մէջ մտնալու՝ տեսնալով որ հակառակը կը գործադրի: Վարժապետը տղոցմէ հեռացնելը՝ ի վաղուց մտացս մէջ էր, բայց չէի կարծեր՝ որ այսպէս շուտ պիտի յաջողի. այս օրուան անակնկալ փոթորիկն եղաւ պատճառ անոր անարժանութեանը վերահասու ըլլալու: Դեռ ուրիշ գէշ բան մըն ալ կար, պէտք է զայն ալ յեշել, որ՝ փառք Աստուծոյ այն ալ կը վերցուի: Տղայք փոփոխակի շաբաթ մը քու տունդ՝ շաբաթ մը մը տերմիս տունը ուսմունք ընելով՝ ասոր տղայքը մէն մի ամիս տասնուչորս անգամ կը հարկադրէին քու սեղանէդ ճաշելու. իրենց տանը սովորաբար պարզ ու առողջ կերակուրներէն բոլորովին տարբեր և անոնց ներհակը ուտելով: Յամեղ ու շալլ դահամունք տղայոց շատ ֆնասակար են և զիրենք դեռ մանկութեան մէջ հեշտասէր ու թուլամորթ ընելով արիւննին կ'ապականեն: Քանի որ տղայք դեռ մատղաշ փափուկ են, պէտք է լաւ ուսանին և իրենց սեփականեն այս սքանչելի սկզբունքը. Դու գրեղ ըստ կարելոյն ջանա՛ գոհ ընելու, և տուր այլում առանց խնայութեան՝ որչափ ձեռքէդ կու գայ: Ուղղակի կանոնին դէմ կը գործէ անիկայ՝ որ զանոնք զեղխութեան մասնակից կ'ընէ: Իրաւընէ քու այդպիսի գաղափարի տէր ըլլալուդ համար, շատ կ'ուրախանամ զիրենք ֆնասակար հետեանքներէ հեռացընելու: Կը տեսնաս արդ, տէր իմ, որ ես ալ ունիմ բերան քեզի դէմ խօսելու. ինչպէս որ ես անհաճոյ եմ քեզի, նոյնպէս դու ալ ինծի շատ բանի մէջ:

Իշխանը ժողովրդապետին համարձակութեանը վրայ զայրացած՝ զինքը փարիսեցի կեղծաւոր կոչելով կերդուրննար բոլոր ծանօթներուն պատմելու այդ խորամանկ խաբէութիւնը՝ զոր գործնց իրեն:

— Որչափ ստախօսութեամբ բամբասես ալ զիս, ըսաւ քահանայն, գոհու-

Թին Աստուծոյ, անով պատուոյս չես կրնար վնաս մը տալ, բայց թերեւս դեռ քահալան միտքերը խաբես. սակայն գիտնաս՝ որ նոյն ատենը զիս ալ կը ստիպես հասկըցնելու անոնց, թէ արժանի չէ հաւատք ընծայել այն մարդուն՝ որ յայտնի գողի մը նպաստելով՝ անոր ձեռքը գովութեան վկայագիր մը տուեր է իր ստորագրութեամբ ու կնքով հաւատարմացնելով. ուստի գող մը գովողին նախատինքը ինծի մեծ պատիւ է:

Քահանայն այսպէս զուրցելէն ետքը դառնալով պատուիրեց Եկիտիոսին՝ որ նաւակը պատրաստէ ջուրը հան դարտած ըլլալով: Ծերուկը՝ որ քիչ մը հեռու տղայոց մօտ կեցեր էր՝ որոնք ձկնորսաց կը պատմէին լճին մէջ անցուցած փորձանքնին, եկաւ մինչև կէսը աւազի մէջ խրած նաւակը ջրոյն վրայ բերաւ: Մտերիմ իշխանը սրտէն շատ նեղացած ըլլալով դրացւոյն՝ որ այնպէս անվայել կոպտութեամբ վարուեր էր քահանային հետ, պաղու-թեամբ մը ըսաւ անոր.

— Հրացանը ու պայուսակը այսօր Եկիտիոսին ձեռքը կը դարձնեմ քեզի. վասն զի վարժապետդ հաստատուն միտքը դրեր է ջրոյ վրայ ոտք չիկոխելու. իսկ դու՝ ինչպէս տաք պաշտպանութեամբդ յայտնեցիր՝ չես ուզեր բաժաւնիլ իրմէն. ուստի ես ալ չեմ յուսար՝ որ հիմա կամենաս զիս տունս յուզարկել ըստ առաջուան խոստմանդ:

— Ինչո՞ւ աւելորդ բռն ըլլայ Եկիտիոսի. եթէ չուզէր դարձեալ որսալ ճամբան, թող վարժապետին յանձնէ զանոնք:

— Ինչպէս որ կը հաճիս, ըսելով քահանային բարեկամը՝ ուսէն վար առաւ հրացանը, ու պայուսակին հետ ծառի մը տակ զետեղեց: Յետոյ ցուրտ կերպով մը ծռելով իշխանին՝ գնաց նստաւ քահանային քով՝ որ արդէն Մորիցին ու Հենրիկին հետ նաւակ մտեր էր:

Տղայք զարմացած՝ հօրերնուն վրայ տխուր նայուածք մը կը ձգէին, չգիտնալով այսպէս արագ բաժնուելուն էութիւնը: Երբոր կալուածատիրոջ տը-

ղայք ցամաքէն նաւակին հեռանալու միջոց իրենց ուսումնակից և խաղակից ընկերացը ձեռք բարեկուտային, ասդին քահանային սիրտը ցաւելով անոնց վրայ կ'ըսէր կամացուկ.

— Խեղճ տղաքներ. յետոյ բարեկամին ձեռքը բռնելով կը հարցընէր. Բարկացեր ես ինծի:

— Ի՞նչ իրաւամբ, երախտապարտ սրտով զուրցեց իշխանը, կրնամ բարկանալ այն անձին՝ որուն նպաստեցին անշունչ տարերք իսկ մարդու մը անարժանութիւնը՝ ի յայտ ածելու, որոյ ձեռքը տգիտաբար իմ անգին բարիս, իմ տղայքս հաւտացեր էի՝ զանոնք իսպառ խանդարելու համար: Նա տղայ կրթելու անձ չէ, վասն զի քրիստոնեայ չէ. հետեւաբար իմ իրմէ պահանջած փափաքներս կատարելու անկարող: Ծովակին վրայի փոթորիկն անոր երեսին դիմաւ կը վար առաւ. ասկէ ետքը կը խնդրեմ՝ քեզմէ՝ որ այս անպիտանին վրայօք նորէն խօսք չիբանաս:

Ծիրանի գօտի մը ի նշան խաղաղութեան լճին վրայ կամարած և կ'երևար. և թռչնոց դայլայլիկը յամենուստ կը լսուէր գեղեցիկ օդը աւետելով: Իշխանին խիղճը շատ հանգիստ էր, և երբ յետ զուարճալի ու խաղաղ ճամբորդութեան մը ցամաք կ'ելլային Եկիտիոսին տընակէն քիչ մը հեռու, անոր ձեռքը ոսկի մը դրաւ, որուն ձկնորսը շատ զարմանալով և երկայն ատեն հրաժարելով՝ վերջապէս քսակին մէջ նետեց: Երկու բարեկամը թե թեի անցուցած տուն գնացին: Էրհարտ իշխանին սիրելի ու հաւատարիմ ծառայն նոյն իրիկունը Մորիցէն ու Հենրիկէն լսելով, որ մէյ մըն ալ դրացի իշխանին տունը պիտի չերթան և վարժապետն ալ իր դասատուութենէն պիտի դադրի, սրտին ցնծութենէն ընչացքը կ'ոլորէր. զի ինքն ալ քահանային կարծեաց վրայ էր: Տղայոց երեսը փոխանակ տրտմութեան՝ անուշ խնտում մը կը փայլէր ուրիշ ուսուցչի փափաքէն, մրկիկն արկածը սրբտերնուն մէջ պաղեցուցած ըլլալով առաջնոյն սէրը ու յարգութիւնը:

Երբ ճշմարտութիւն ներկայանայ, ամեն ստույգութիւն ու կեղծիք իրենց յատուկ գոյնը կ'առնուն: Այս վճռական իրաւացի խօսքը ճշդիւ 'ի գործ դրուեցաւ ալեկոծութեան ատեն:

Կը շարունակուի:

ՀԱՅԻ ՊԱՏԱՌԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՐԴ

ՆԱՄԱԿ ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Լեարդը

(Տես էրես 35)

Միթէ քիչ մը չե՞նք ձանձրանար, սիրելի օրիորդիկ, այնչափ ատեն այդ գարշ աղեաց խողովակին քով մնալով, ուր այն ամենայն բան՝ որ պնակին մէջ անանկ գեղեցիկ երևոյթ ունէր՝ ալ չեն ճանչցուիր, և որուն մէջ ալ ուրիշ բան խնդրելու չէ, եթէ ոչ խախտաց, մաղձ և պանկրէաս, այնպիսի բաներ՝ որ աչքի ամենեւին ախորժելի չեն, այլ և ոչ իսկ ականջի:

Ի՞նչ կ'ուզես. այսպիսի է այն ամեն բանի պատմութիւնը՝ որ օգտակարութիւն մ'ունի: Այն մարդիկը՝ որ այս աշխարհիս վրայ քեզ կ'ապրեցնեն՝ միշտ ամենէն աղուորներն չեն, և այն պզտի աշխարհին նկատմամբ՝ որ ներսի դիզ կը կրես, նմանապէս նոյն բանը ըսելու է:

Սակայն, դեռ քիչ մը սիրտ ըրէ, վերջը կը մօտենանք: Քիչ ատենէ տեսնենք պիտոր ուտելեաց սննդարար մասը, որ քաշելով դէպ արիւն կ'երթայ հետը խառնուելու, ուր դարձեալ նոր աշխարհներ առջնիս ելլեն պիտոր:

Բայց նախ, լերդին վրայ խօսինք համառօտ մը, որ քու մաղձդ չի՞նոզն է, և առաջ անոր բռնած տեղը զննենք:

Մեր մարմնոյն ներսի դին երկու մեծ բաժանմունք կայ, որ ինչպէս երկու դըս-

տիկոն՝ մէկ մէկու վրայ յարմարցուած են. և են կուրծք և որովայն: Երկու բոլորովին որոշ դատիկոն են ասոնք, ու իւրաքանչիւրն իր յատուկ վարձուորնէրուն խումբն ունի. առջինին մէջ սիրտն ու թղբերը կը բնակին, որոնց արուեստը քիչ մը ետքը տեսնանք պիտոր. երկրորդին մէջ՝ ստամոքսն և աղիքները կան՝ և ինչ որ դարձեալ ասոնց հետ մարսողութեան համար կ'աշխատին: Այս երկու դատիկոնները մէկ մէկէ յատակով մը բաժնուած են՝ որ ստամոքսի փոսին քիչ մը վերովը կ'իյնայ: Այս յատակը մեծ դնդեր մըն է, նուրբ ու տափակ, և ձիգ՝ ինչպէս կտաւ մը՝ մարմնոյն բոլոր լայնութեամբը ձգուած է, զոր առաւգաւտ — diaphragme — կը կոչեն: Այս ալ նմանապէս դժուարին բառ մըն է, բայց փոյթ ընելու չէ. պէտք է բռնի ջանալ միտք պահել, վասն զի ատոր շատ պէտք պիտոր ունենանք՝ երբ թղբոց վրայ սկըսինք խօսիլ: Սակայն և այնպէս ամսոն է՝ որ պզտի յունագէտ մը չես, որ ան ատեն ամենապարզ կու գար քեզի: Diaphragme յունարէն բաժանումըսել է. որ նոյնը կ'ըլլար ըսել, բաժանման միջնորմը, կամ թէ ինչպէս ես քիչ մը առաջ ըսի, յատակը:

Այս բոլոր յառաջաբանը անոր համար կ'ընենմ, որ ըսեմք քիչ թէ լերդը որովայնին մէջ առաջաստին վրայէն հաստատուած կախուած է: Մեծ ոմն է այդ, և ինքնիրեն մինակ իր բաժանման բոլոր աջակողմը լեցուցած գրաւած է, վերէն սկսեալ մինչև այն տեղը՝ ուր կը լմնան այն ոսկորները՝ որ երկու կողմէն որովայնը կը պաշտպանեն ու առտ կռոյք կը կոչուին: Ձեռքդ հոն դիր, դժուարութիւն չես քաշեր զան գտնելու:

Որչափ ալ մեծ է լերդը, առանց ուրիշ բանի վրայ յարեալ ըլլալու՝ միայն առաջաստին մէկ կէտին վրայ կպած է, և ամեն պզտի շարժումներն որ կ'ընենք՝ որովայնին մէջ ամենայն դիրքով կը խաղայ: Մասամբ մը ատոր համար է՝ որ ընդհանրապէս ձախ կողման վրայ պառկիլ ախորժելի չէ այնչափ, մանաւանդ